

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 17. marca 1858.

Gospodarske skušnje.

(Na katero stran naj se drevesu kol postavi?) Zastran tega pravi K. Fischer v „Illustr. landw. Dorfz.“ to le: Do zdaj so vertnarji mislili, da je najbolje kole k sadnim drevesom ali na večerno ali pa na severno stran postavljati. Na večerni strani mislijo drevesa večernih vetrov, na severni pa ojstre burje, kar se dá s koli, zavarovati. Toda v sedanjih časih so marljivi sadjorejci po skušnjah zvedili, da je ravno južna stran, na kateri sadne drevesa največ terpé, posebno če so se iz kake goste drevesnice presadile. Na južni strani jih vroči poletni žarki palijo, in sicer tako, da se jim lub na južni strani od verha do tal posuši in drevó konec vzame. Zato so začeli skušeni drevorejci k sadnim drevesom količe na južni strani staviti, da jih kolikor toliko vročih sončnih žarkov varujejo.

(Mišji sovražniki). Lani so tožili zastran škodljivih miš v več krajih in svetovalo se je to in uno, da bi ta škodljiva žival se najberže zaterla; večidel so se pa le strupene reči priporočevale. Malokdo se je spomnil na mišje sovražnike, ki so jim od nature v pokončevanje odločeni. V „Novicah“ smo že večkrat one tiče imenovali, katerih ne gré pokončevati, ker merčese pobirajo, ki so polju in gojzdom škodljivi. Gojzdnar Wiese imenuje v „Allg. Ztg. f. Land u. Forstw.“ med drugimi živalmi, ktere miši zalezujejo, tudi jazbica in lesico, ter pravi, da jih ta dva največ uničita in pokončata; poberata pa ravno tako rada bramorje, hrošče, červe, polže, kobilice i. t. d. Jazbice lovci radi roparskim zverim prištevajo, ker jim kakošnega mladega zajčka ali tička, ki v niskem germiču gnjezdi, izmakne; pa naj kdo njegovo truplo in njegov želodec pregleda, se bo kmali kmali prepričal, da miši in merčese največkrat pobera. Lesičja najboljša sladčica so pa polži in drugi merčesi, ona pa štakor ne žrè, ampak jih le lovi in morí. Lesica napada, če le more, tudi mlade serne in zajčke, ker ravno te dvé zveri prizadevate bukovini več škode od lesice. Ona lovi tudi rada miši — dostikrat jih tudi za kratki čas in s posebnim veseljem lovi. Gojzdnar Wiese meni, da noben pravi lovec ne bo po lesici streljal, zato ker toliko miš in drugih škodljivih merčesov pokončá, in posebno kakor je bilo že gori rečeno, bukovini več koristi, kakor so zajci vredni in jerebice, ki jih ona tù in tam zasači.

(Pirnica za moko). Frišna pirnica (Quecken- oder Graswurz) se v merzli in čisti vodi dobro izplakne, in potem ko se je nekoliko osušila, se v snopke poveže in z ojstro škoporeznico v drobno rezanco zreže. Ta pirnična rezanca se poleti na soncu, pozimi pa na peči, v peči ali pa na ognjišču ali v sadni sušilnici kar je moč posuši, toda varovati se mora, da se ne zasmodí. Potem se ali sama ali z drugim žitom zmešana v mlinu zmelje in na mlin-skem situ preseje, da se ji otrobi odpravijo, ktere goveja živina in prešiči radi jedó. Na to vižo napravljena moka je rumenkasto-bela, je dobrega duha in okusa. Kakor John pripoveduje, se napravi iz pirnice veliko lepe moke, in sicer iz 6 funtov in 8 lotov posušenih pirničnih korenin

4 funte in 8 lotov bele in 1 funt černe moke, 1 funt pa otrobov. — Tako se pirnica, ki je kmetovavcom kot nadležen plevél le predobro znana, oberne v prid.

(Raba črnega kresnega ali laškega grojzdjiča). Omenjeno grojzdjiče ni zastran svojega močnega okusa veliko obrajtano, za vino je pa posebno važno, še boljše pa če se z rudečim grojzdjičem pomeša, se napravi iz njih kaj dobro žganje, z medom pa dobra medica. Če se pa imenovano černo grojzdjiče z jabelčino ali hruškovino pomeša in zavreti dá, dobite po nji kaj prijeten muškateljén okus.

Gospodarska novica.

(Sladkor ali cukér iz krompirja). Gospod E. Fridrik Anthon v Pragi daje v Dingler-jevem politechn. dnevniku mesca januarja na znanje, da mu je po sreči izteklo, iz krompirja sladkor napravljati, ki je tako lep in tako prijetnega in sladkega okusa, da bi ga ne bilo lahko razločiti od navadnega, ako bi imel le nekoliko sladčice več v sebi; gost, terd in bel je ravno tako, kakor pravi cukér. Po gospod Anthonovi lahki in ne predragi znajdbi bodo kmetijski gospodarji krompir lože dražje prodajali, in dobivali bodo od njega stokrat več dobička, kakor do zdaj, ko so iz njega tù in tam le štirko in sirup napravljali. Slavni prof. Balling v Pragi in dohtar Gall v Trieru poterujeta to novico. Poduk, kako se cukér iz krompirja napravlja, daje gosp. dr. Kreuzberg v Pragi; kdor želí to zvediti, naj se oberne do tega gospoda; brez velikih stroškov bo zvedil, česar želí.

Obertnijska skušnja.

(Jeklene ali železne reči se obvarujejo rije), če se namažejo z mazilom, ki se napravi, če se 5 delov laneno-oljnatega firneža (Leinöhlfirniss) zmeša s 4 deli terpentinovnega olja. S tem mazilom se dajo kemiške in fizikalne orodja, puške itd. rije obvarovati. Mazilo to svetuje Wolf v „Neu. Erfind.“

Čertica k zgodovini plugov ali dreves.

Plug je staro kmetijsko orodje. Kakor se v stari zgodovini bere, so ga najpervi Izraeljci jeli zboljševati; po dvoje volov so va-nj vpregali, in njih plug je imel čertalo in lemež. Rimljani so si napravljali večidel sukavne pluge in brez pljužine. V leti 45 pred Kristusovim rojstvom je bil plug z dvojno desko v navadi. Po Virgilijevem popisu je ravno tisti, ki ga še dan današnji v Graubindenu imajo, in ž njim praho orjejo. Skorej pri vseh narodih je bil plug zlo spoštovan; gorjé mu! kdor bi ga bil poškodoval ali pa ukradel; šlo mu je včasih celó za glavo. V nekterih deželah je smel le ta plug imeti, ki si ga je znal sam napraviti. — Iz starih podob se vidi, da so starosaksonski kmetovavci svoje vole za repe v plug vpregali; v Irlandii je bila v letu 1634 postava zoper tako terpinčenje oklicana. — Nemeec je rabil pri plugu vedno bradljo, s katero je kepe

razbijal, zato ker je imel po navadi slab plug. Znajdba plugov s pljužno dilo spada, kakor zgodovinske poročila naznanjajo, v 16. stoletje, ki jih je najpervi Friesbah popisal. Pozneje so orali po južni Nemčiji in Italiji le ponoči, da je vlažnost in toščoba v zemlji ostala in da ni vprežene živine solnce prepekalo. V letu 1760 je nek angležk urar, Smal po imenu, sedajni zboljšani sukavni plug našel, ki ga Thaer očeta sukavnih plugov imenuje. Po tem plugu so jeli pozneje pluge po vseh deželah zboljševati. Že pred njim so bili v Flandriji in Brabantu plugi jako zboljšani, po katerih je Schwerz pozneje svoj sloveči plug napravil, kakoršnega tudi v Ljubljani imamo na kmetijskem vertu na Poljanah.

Cesarske komisije

za dognanje odkupljenja in uravnanja zemljišnih bremen na Krajskem.

Slavna c. k. dež. komisija je z razglasom od 3. marca 1858 oznanila tri krajne komisije za izvršenje odkupljenja in uravnanja zemljišnih bremen na Krajskem, in sicer:

za Notrajnsko v Postojni; vodja ji je gospod Florian Konšek, c. k. okrajni predstojnik;

za Gorenško v Radoljci; vodja ji je gosp. Karol baron Aichelburg, c. k. okrajni predstojnik, in

za Dolensko v Kočevji; vodja ji je g. Avgust žlahni Fladung, c. k. okrajni predstojnik.

Zvédenci, kateri bodo vsaki krajni komisii pridani, se bodo pozneje naznanili.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

XVI.

Na slovečem Libanu stanujeta dva različna naroda, namreč Maroniti in Druzi. Oboji so zanimivi, pa škoda, da nam je njih zgodovina le malo znana. Maronite imajo nekteri za ostanjke prvih kristjanov sirijskih, ki so o času krutega preganjanja v te samotne hribe zbežali in se tu ohranili; nekteri pa za mlajše poznejih kristjanov, ki so se, ko so Saraceni in Turki kristjanske okrajne napadali in nemilo vse morili, kar se ni hotlo spreobrniti k njih mahomedanski veri, v te kraje umaknili, da bi ohranili življenje in vero. Tudi pristavljajo, da Maroniti niso svoje katoliške vere nikdar z nobenim krivoverstvom in nobenim razkoljništvom oskrunili, ampak da so od nekdej vedno pravi katoličani. — Nekte i pa terdijo nasproti, da Maroniti so le mlajši neke posebne stranke enovoljcev ali monotelitov, ki so v 7. stoletji cerkev božjo na izhodnem s krivoverstvom svojim tergali. Ko je namreč, tako pripovedujejo, leta 713 poslednji podpiravec enovoljcev, cesar Filipik Bardanes umerl, začne naslednjik njegov cesar Anastazi II. enovoljce hudo zatirati. Mnogi se umaknejo na goro libansko, in ker morejo napade protivnikov svojih vedno odbijati, in pozneje tudi Turkom, divjim kervolokom, neprenehoma se braniti, postanejo hrabro vojaško ljudstvo, ki se je samosvojno ohranilo v državnem in cerkvenem obziru. — Pa naj si bo že to ali uno, gotovo je vendar, da Maroniti spoznajo saj od leta 1182 rimskega papeža za poglavarja cerkve in za namestnika Gospodovega na zemlji, in da so dan današnji pravi katoličani, toda z nekterimi predpravkami, na primer, da sveto mašo v nekdanjem sirijskem jeziku, ostale obrede pa v sedanjem arabskem opravljajo, da njih duhovni se smejo ženiti kakor greški i. t. d.

Tudi glede njih imena so se učeni že mnogo pričkali. Vsi terdijo enoglasno, da se po nekem Maronu ali Ma-

rumu imenujejo Maroniti; gledé tega Maruma ali Marona pa niso vsi ene misli. Nekteri pravijo, da Maron je bil patrijarh antioški, ki se je z mnogimi pravovernimi kristjani razsajanju in preganjanju nekkih terdovratnih krivovercev na Liban umaknil in tu pravo katoliško vero uterdil; nekteri pa pravijo nasproti, da Maron je bil le reven pobožen puščavnik, ki se je še le po velikih zaslugah za vero in cerkev na Libanu o kervavih napadih turških k patriarski časti povzdignil. Pa čemu so taki prepiri? Gotovo je, da Maron, po katerem se vès narod imenuje, je mogel možak mnogih zaslug biti; drugač bi se ne bilo celo ljudstvo njegovega imena poprijelo.

Marum ali Maron se useli v nekem samostanu, ki ga je bil cesar Teodozi na Libanu v neki dolini z imenom Kanabin že davno prej sozidal, in od takrat je Kanabin središče Maronitov ali kristjanov libanskih.

Ko so se pred kakimi 800 leti križanske vojske začele, se ni v Evropi o teh kristjanih še nič vedilo, in prvi križanci se jako čudijo, ko na krasni libanski gori toliko pobožnih kristjanov najdejo. Maroniti jih bratinsko sprejmejo, jim donašajo živeža in jim kažejo pot na dalji hoji. Tri poti jim naznanjajo: prvo, ki pelje čez Damask, ki je pa najdaljša; drugo čez visoke gore libanske in antilibanske, ki je pa sila težavna; tretjo ob morji, ki je pa polna prepadov in sotesk in zlo nevarna, ker v soteskah tudi majhno kerdelce Turkov lahko pokoučá celo vojsko. Pri vsem tem jim svetovajo, se poslednje deržati — in hrabri križanci jih ubogajo.

Po velikih težavah in mnogih zgubah premagajo križanci malo po malem vse napotke, derejo pred Jeruzalem, ga vzamejo, si podveržejo v kratkem veči del svete dežele in napravijo kraljestvo jeruzalemsko, ki pa komaj 200 let stoji, potem pa spet razpade in še današnji dan pod terdim turškim jarmom zdihuje. — Po razpadu kraljestva jeruzalemskega začnejo Turki Maronite spet hudo stiskati. Veliko tisuč jih pomoré, pa verli junaški kristjani libanski, polni vere in zaupanja v Boga, se jim vendar ubranijo. Le nekoliko davka jim plačujejo, sicer pa živé in se vladajo po svojih starodavnih navadah.

Maroniti so se sčasoma jako narastli, in njih okrajna, ki meri le kakih 56 štirjaških milj, je močno naljudena. Nekteri terdijo, da dandanašnji je Maronitov blizo 300,000 duš, — pa kdo je v stanu v teh krajih, kjer ni ne zapisnikov ne rednega popisovanja, kaj gotovega zvediti? — Redí jih poljedelstvo, oljo-, vino- in sviloreja. Ljudstvo je zmerno, pridno in delavno, dobro in pobožno; vsaka vas ima lastno cerkev. Pa dasiravno je vès narod res pobožen, je v ti majhni okrajni vendar preveč duhovnov, zakaj verh patriarha v Kanobinu imajo Maroniti še osem škofov, čez 1200 svetovnih duhovnikov in do 1700 menihov in nun, ki živijo v raznih samostanih. To je, naj kdo reče kar hoče, za tako majhno okrajno veliko preveč, posebno ker so nekteri zlo zarobljeni in zlo nevedni. Mnogi mnogi duhovni so pa tudi, menda ravno zato, ker jih je preveč, zlo ubogi in revni, in si morajo s terdim delom živež pridobivati kakor revni hlapci. Tudi sem vidil nektare vse raztergane in umazane po Jeruzalemu beračiti.

XVII.

Sosedje Maronitov na južnem Libanu in skor na vsem Antilibanu so Druzi, o katerih zgodovini tudi nič gotovega ne vémo. Najberže so se uselili na teh hribih enakočasno z Maroniti in iz enakega uzroka, namreč umaknivši se kervavim napadom Saracenov in Turkov. Njih okrajna ni večja od okrajne Maronitov, in tudi njih število bi utegnulo enako ali le malo manjše biti. So pa Druzi, ne Beduini, kakor nekteri terdijo, ampak zarodniki nekdanjih sirijskih molikvavcov, ki so luči nebeških nauk Kristusovih oči in serca terdovratno zapirali. Zato sedé pa tudi njih zarodniki še dan današnji v temi in v senci smerti